

ЧЕРГОВІ ЗМІНИ У ПРАВОВОМУ СТАТУСІ ЗАСУДЖЕНИХ

О. В. ЛИСОДУД,
*канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Проаналізовано положення Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо порядку та умов відбування покарання» від 05.09. 2013 р. № 435-VII стосовно розширення та звуження прав засуджених.

Ключові слова: правовий статус засуджених, права засуджених, обов'язки засуджених, виконання покарання у виді обмеження волі, виконання покарання у виді позбавлення волі.

З 01.01.2014 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо порядку та умов відбування покарання» від 05.09.2013 р. № 435-VII (далі – КВК України) [6; 2013. – № 76. – Ст. 2810], проект якого був внесений до Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи Кабінетом Міністрів України. За 10 років чинності КВК України, на нашу думку, це другий за змістом і важливістю після Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань» від 21.01.2010 р. № 1828-VI [6; 2010. – № 9. – Ст. 424] Закон, який знову змінює правовий статус засуджених. Даний Закон ще на стадії його обговорення у Верховній Раді України як законопроекту отримав у засобах масової інформації помпезну назву «євроінтеграційного» [8-9], що необхідний для підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Але аналіз його норм показує, що правовий статус засуджених цим Законом розширюється лише частково, що і обумовило провести все ж таки його детальне висвітлення у

рамках окремої статті. Враховувалось також те, що суттєвих публікацій щодо змісту цього Закону у публікаціях науковців, які так чи інакше переймаються проблемами правового статусу засуджених, на момент підготовки даної статті нам віднайти не вдалось.

Даним Законом вносяться зміни і доповнення до десяти статей КВК України, якими регулюються порядок і умови виконання та відбування таких видів кримінальних покарань, як обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі.

Стосовно виконання і відбування покарання у виді обмеження волі слід зауважити наступне:

1) частина 2 ст. 59 КВК України доповнена положенням про те, що тривалі побачення засудженим до обмеження волі надаються тільки з близькими родичами (подружжя, батьки, діти, усиновлювачі, усиновлені, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки) та подружжю, яке проживало однією сім'єю, але не перебувало у зареєстрованому шлюбі. Тобто коло осіб, які можуть отримати побачення із засудженими до обмеження волі звужено і стало таким же як і для засуджених до позбавлення волі (ч. 1 ст. 110 КВК України). За початковою редакцією ст. 59 КВК України таких обмежень не існувало;

2) з ч. 4 ст. 59 КВК України виключена норма, згідно з якою засуджені до обмеження волі мали право у вільний від роботи час перебувати поза гуртожитком;

3) до першої редакції проекту цього Закону була включена норма, яка надавала засудженим до обмеження волі мати при собі мобільні телефони та аксесуари до них, але після другого читання вона була виключена із проекту Закону, що наробило не зовсім об'єктивного галасу у засобах масової інформації [1-2; 7].

Стосовно виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк слід зауважити наступне:

1) стаття 95 КВК України доповнена положенням про те, що засудженим, які тримаються у дільниці карантину, діагностики та розподілу, не надаються

побачення, крім побачень з адвокатом, що є звуженням права засуджених до позбавлення волі на побачення, передбаченого ч. 1 ст. 110 КВК України;

2) розширений і частково уточнений перелік заборон для засуджених до позбавлення волі, встановлених ч. 4 ст. 107 КВК України, тобто перелік дій, від яких засуджений повинен утримуватися і які в теорії кримінально-виконавчого права розглядаються як забороняючі (негативно зобов'язуючі) норми, які по суті є додатковими обов'язками до вже існуючих обов'язків, передбачених у ч. 3 ст. 107 КВК України [4, с. 26]. Ці заборони існували для засуджених до позбавлення волі ще з моменту набуття чинності КВК України, але містились вони не у законі, а у підзаконному нормативно-правовому акті – Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, що протирічило загальнотеоретичним принципам права про те, що обов'язки людини і громадянина повинні встановлюватися виключно на рівні закону [5, с. 126; 3, с. 40-42]. На сьогодні подібна «радянська нормотворчість» нарешті виправлена;

3) внесені зміни до ч. 1 ст. 111 КВК України стосовно звуження кола осіб, яким можуть надаватися короткочасні виїзди за межі колоній. Зокрема, у колоніях мінімального рівня безпеки такі виїзди можуть надаватися тільки засудженим, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації. За початковою редакцією ч. 1 ст. 111 КВК України можливість отримати короткочасний виїзд за межі колонії мінімального рівня безпеки при наявності, безумовно, виняткових особистих обставин мали всі засуджені;

4) до законодавчих заборон засудженим, які тримаються у дисциплінарному ізоляторі, карцері або приміщенні камерного типу (одиначній камері) на побачення, придбання продуктів харчування і предметів першої потреби, одержання посилок (передач) і бандеролей (ч. 11 ст. 134 КВК України), введена і заборона на телефонні розмови. Телефонна розмова таким засудженим може бути надана лише з дозволу начальника колонії як виняток, з метою виховного впливу або у зв'язку з винятковими особистими обставинами (смерть або тяжка хвороба близького родича, що загрожує життю хворого,

стихійне лихо, що спричинило значну матеріальну шкоду засудженому або його сім'ї);

5) внесені зміни до ст. 141 КВК України щодо врегулювання статусу будинків дитини при виправних колоніях. Зокрема, ч. 1 ст. 141 КВК України доповнена положенням про те, що будинок дитини при виправній колонії є дитячим закладом, у якому діти перебувають на повному державному забезпеченні і їм забезпечуються умови, необхідні для нормальної життєдіяльності і розвитку. Тобто відтепер дітям, які утримуються в будинках дитини, буде призначатися і виплачуватися державна допомога у порядку, визначеному законодавством про державну допомогу сім'ям з дітьми.

Крім цього, ст. 141 КВК України доповнена новою частиною, що гарантує відвідування дитини, яка перебуває у будинку дитини при виправній колонії, також і близькими родичами, а також виключено положення про те, що перебування дитини у будинку дитини до звільнення матері (якщо не відбута частина строку покарання не перевищує одного року) може бути скасовано у разі злісного порушення матір'ю вимог режиму відбування покарання;

б) неповнолітні засуджені отримали право одержувати короткострокові побачення без обмежень їх кількості, а тривалі щомісяця, а також за постановою начальника колонії – один раз на три місяці короткострокове побачення за межами виховної колонії. За початковою редакцією ч. 1 ст. 143 КВК України неповнолітні засуджені мали право одержувати короткострокові побачення лише один раз на місяць, а тривалі – один раз на три місяці;

7) у першу редакцію проекту цього Закону також була включена норма, яка надавала засудженим до позбавлення волі, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації, мати при собі мобільні телефони та аксесуари до них, але після другого читання вона теж була виключена із проекту Закону.

Стосовно виконання і відбування покарання у виді довічного позбавлення волі слід зауважити наступне:

1) Законом України від 21.01.2010 р. № 1828-VI КВК України було доповнено ст. 151¹, в якій визначено, що: а) засуджені до цього виду покарання

після фактичного відбуття п'ятнадцяти років строку покарання можуть бути переведені з приміщень камерного типу, в яких вони тримаються на сьогоднішній день по дві особи, до багатомісних приміщень камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки; б) у такому разі їм надається дозвіл на участь у групових заходах освітнього, культурно-масового та фізкультурно-оздоровчого характеру; в) після відбуття не менш як п'яти років у таких приміщеннях вони можуть бути переведені до звичайних жилих приміщень виправної колонії максимального рівня безпеки;

2) у зв'язку з цим урегульована прогалина у ст. 92 КВК України та доповнена ч. 2 ст. 150 КВК України, де встановлено, що вимоги роздільного тримання засуджених не поширюються на засуджених, які після відбуття двадцяти років покарання у приміщеннях камерного типу переведені до звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки. Тобто ця категорія засуджених до довічного позбавлення волі отримує право спілкування не тільки з подібними собі, а й з іншими категоріями засуджених до позбавлення волі на певний строк. Чи буде від цього позитивний ефект – покаже час.

Таким чином, з огляду на вищевикладену назвати даний Закон «євроінтеграційним» навряд чи можна, він лише частково розширює права засуджених до обмеження волі та позбавлення волі, а в окремих випадках – навпаки їх суттєво звужує у порівнянні з уже існуючими, чого не повинно бути у державі, яка претендує на статус правової.

Список літератури:

1. В подписанном Законе нет норм о мобилках для осужденных [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/9/27/98539.htm>.
2. В Украине опубликован закон, который позволяет осужденным иметь мобильные телефоны [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rbc.ua/rus/news/politics/v-ukraine-opublikovan-zakon-kotoryu-pozvolyaet-osuzhdennym-09102013173500>.
3. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі : моногр. / за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Кроссруд, 2011. – 323 с.
4. Кримінально-виконавче право: Загальна та Особлива частини : підруч. / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та ін. ; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2011. – 328 с.
5. Лисодед О. В. Зміст правового статусу засуджених і його закріплення у

Кримінально-виконавчому кодексі України / О. В. Лисодед // Пробл. законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – Вип. 91. – С. 119–127.

6. Офіційний вісник України.

7. Ув'язнені зможуть користуватися мобільними [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://uapress.info/uk/news/show/8603>.

8. Янукович підписав «євроінтеграційний» закон о расширении прав заключенных [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : http://zn.ua/UKRAINE/yanukovich-podpisal-evrointegracionnyu-zakon-o-rasshirenii-prav-zaklyuchennyh-129942_.html.

9. Янукович одобрил гуманизацию Уголовно-исполнительного кодекса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://un.ua/rus/article/469545.html>.

Лисодед А. В. Очередные изменения в правовом статусе осужденных.

Проанализированы положения Закона Украины «О внесении изменений в Уголовно-исполнительный кодекс Украины относительно порядка и условий отбывания наказания» от 05.09.2013 г. № 435-VII относительно расширения и сужения прав осужденных.

Ключевые слова: правовой статус осужденных, права осужденных, обязанности осужденных, исполнение наказания в виде ограничения свободы, исполнение наказания в виде лишения свободы.

Lysodyed O. V. Recent changes in legal status of convicts.

In the article the provisions of the Law of Ukraine “On alteration of Criminal Executive Code of Ukraine as to the procedure and conditions of service of sentence” of September 5, 2013, with regard to convicts’ rights extension and restriction are analyzed.

Key words: legal status of convicts, rights of convicts, duties of convicts, execution of sentence in the form of restraint of liberty, execution of penalty of confinement.

